

FOAIE

центръ

МШТЕ, ШИМЪ ШИ ЛІТЕРАТУРЪ.

№. 48.

Luni, 27. Noembrie.

1844.

ДЕСПРЕ БОАЛА РОМЪНЕАСКЪ.

Аша пѣтіръ Мѣскаліи зп феліѣ де боалъ не кареа зѣк еї къ дѣкѣнд с'аѣdedat а пѣрта рѣсвоаіеле не пѣмѣнтѣл молдаворотѣн аѣ афлато аколо. Еї аѣ ші дескріс'о не ачѣеа авіа акѣта ші о къпоск ка не зпа дін челе маї перікѣлоасе ші стінгѣтоаре де ошдріле лор дп тоате рѣсвоаіеле кѣте леаѣ авѣт ла Дѣпѣре, зп феліѣ де боалъ чѣтоасѣ, дар тот пѣ чѣмѣ. Цепераліи ші осташіи де рѣнд, чѣі маї ацѣрї медічі ші економїи де мѣнїціе с'аѣ лѣат де гѣнд ші не ла 1829, къчі ла зпеле локѣрї мѣрїа маї мѣлт ка жѣмѣтате дін ошдрї пѣтаї де боала че о пѣтіръ еї ромѣнеаскѣ. Дп сѣршїт D. Christian Witt доктор де медічінѣ ші хїрѣрдіе, консіліар рѣсеск актѣал де стат, медік прїмар ал оспїталѣлїи пѣтрѣ дерегѣторїи де кѣрте, кавалер шчл. ші ла а. 1829 доктор дѣла штабѣл цѣперал ла Дѣпѣре, маї тѣрзїѣ дѣпѣ дпкеїереа пѣчїи скрісе асѣпра боалеї ромѣнешїи о карте фоарте интересантѣ дп лїмба рѣсаскѣ, не кареа естїмп о vedem традѣсѣ ші дп лїмба цѣрманѣ де Dr. W. Thalberg дін Кронштатт дп Рѣсіа, іар де възаре дп Лїпсіа ла Т. О. Ваїсел, дп Дорпат ла Отто Model, кѣм

ші не ла алці лїберї. Тїтѣла кѣрціи се поате традѣче дп ромѣнеде аша:

Дѣспре карактерѣл клїмеї дп Ромѣніа ші Молдавіа ші дѣспре аша пѣмїта лїнїчѣне (молїмѣ, lues) ромѣнеаскѣ ла а дѣа арматѣ рѣсаскѣ сѣнт рѣсвоїѣл чел тѣрческ дін зрѣмѣ шчл. *)

Нїчі одатѣ п'ам прїнс атѣлѣ карте стрейнѣ скрісѣ дп вреопрївїндѣ дѣспре ромѣніи кѣ интерес маї mare ка токма ачѣаста а Длї Вітт. Міе тотдѣзпа атѣлїи мїаѣ плѣкѣт маї мѣлт жѣдѣката сѣ пѣрѣреа че аѣ dat'о стрейнїи дѣспре пої ромѣніи, кънд ачѣіа аѣ ворѣїт орї аѣ скрісѣ фѣрѣ нїчі о сѣіалѣ сѣл кѣрѣдаре, пѣтрѣ-къ пѣтаї не калеа ачѣаста пѣтем пої сѣ афлѣм дптреагѣ ошїніа че о аѣ алціи дѣспре пої, фїе-не ачѣіа прїетенї сѣл дѣштанї тот атѣлѣ. Докторѣл Вітт ші естїмп Кавалевскї вѣіашѣл дп вромѣзра са, апої дпайнте кѣ къдїва ані Demidof, ачѣшїа сѣлнт кѣ шїреа поастрѣ дін партеа рѣшїлор, карїи дѣспре молдаворотѣнї аѣ скрісѣ

*) Nemzege: Ueber die Eigenthümlichkeit des Klima's der Walachei und Moldau und die sogenannte walachische Seuche шчл. — 1844. Leipzig und Dorpat.

тот кѣтъ аѣ цѣтъ. — Ної рѣгѣтъ пѣзѣмаї не медіціи пѣтъпѣтѣнї молдаво-ромѣнї, чї шї не тоцї, карїи пѣ вор фї апѣкат пѣпѣ асѣтъї пѣмїта карте, ка сѣ о чїтїаскѣ тоа-тѣ, кѣчї дп адевр пѣ поате ка сѣ пѣї интересеце. Пѣзлїкѣл рѣсеск пѣаѣ чїтїт зїса карте, чї аѣ сорѣт'о, каре адевереазѣ лѣ-деле челор маї тѣлте фой пѣзлїче рѣсещї.

Сѣатѣл медіцінал шї міністерїѣл дїп лѣзѣтрѣ дпкѣ рекѣпоскѣ фолоеѣл вѣмїтеї кѣрцї пентрѣ рѣшї прїп жѣрнал дїп 14. Іѣлїе 1842.

D. Віт претрїмїте, кѣ клїма Цѣреї ромѣнецї шї а Молдавіеї дакѣ пѣ есте маї реа шї маї болїчоасѣ декѣтъ преа пѣ-сѣпѣтоаселе клїме дп Казкасіа, Транскаѣ-касіа, деалѣзлѣл малѣрїлор тѣреї пегре, аї челеї азовїче шї а тѣреї каспїе, чел пѣцїп дпсѣ атѣтъ де перїкѣлоасѣ есте пегрешїт. Прекѣтъ дп Казкасіа шї ла тѣ-рїле пѣмїте домпеск воале фоарте їцї, каре знеорї їаѣ карактер шї де чѣмѣ шї продѣк о морталїтате пѣспѣс де маре, то-кма аша зїче **D. Віт**, кѣ домпеск шї дп прїнципате воале ендѣмїче шї епїдѣмїче тїфоасе че сеашѣлѣ кѣ чѣта, фѣрѣ а фї чѣмѣ; ачелеаш аѣ прѣпѣдїт армателе рѣ-сещї пѣпѣ ла пѣсѣферїре. Боала саѣ воа-леле ачестеа че зїче **D. Віт** шї кѣ дѣмпеа-лѣї алцїї тѣлцї, кѣ ар предомнї дп Мол-даво-Ромѣнїа, лѣѣ дела длѣї пѣмїре де *Typhus australis valachicus* шї апої спе-цїфікат віне а се пѣмї *hübönicus, anthracicus, castrensis petechizans, epidemicus enccephalicus, epidemia malaria* — шї зїче кѣ ар сѣмѣла преа тѣлт кѣ зп фелїѣ де воалѣ реа че домпеще шї дппрецїзрѣл Ромеї шї пе ла Неапол, провіне дїп клї-ма чеа стрїкатѣ прїп локѣрїле челе лѣ-

коасе шї пороїоасе шї пе аколо се пѣме-ще *malaria, aria cattiva* шї медіціи маї цїѣ кѣм, скѣрт еа есте маї тѣлт о воалѣ про-прїе клїмеї де амїазї, аре дпсѣ нїще се-тпне, каре зїк рѣшїї кѣ ле даѣ дрептѣл ка сѣ о пѣмїаскѣ воалѣ ромѣнеаскѣ, токма прекѣтъ пѣмїт чѣтернїда (плека-тѣл) фрїгѣрї жпгѣрецїї, воалеле галанте фрѣндїї, фрїгѣрїле сѣдѣтоаре епглезецїї, молївта де Сїберїа ш. а. ш. а.

— Пе ла а. 1809 аѣеа рѣшїї дп ар-матата скоасѣ асѣпра Сѣезїлор аѣїа кѣте дѣѣ мїї волнавї, дїп протївѣ дп арматата дїп Молдаво-Ромѣнїа, мїкѣ дѣстѣл пе ачѣеаш време пѣмѣрѣл волнавїлор солдацї трѣчеа знеорї шї песте 20 мїї; шї ачѣаста се цїїе дїп граїѣл міністрѣлѣї де рѣсѣоїѣ, каре се оцїїа пе атѣнчї дп *Finnlandia*. Асѣ-тенеа феномене каре да де кап армате-лор рѣсещї, трѣвѣїа сѣ пѣїе ла гѣнд пе тодї.

D. Др. Віт віновѣдеще дп маї тѣл-те локѣрї пе лѣзѣиторїї молдаво-ромѣнї, кѣ пе лѣлгѣ клїма лор чеа топїкѣ шї стрїкатѣ totdeodatѣ прїп есѣлѣрїле Дѣ-пѣреї шї а тѣреї, кѣм шї прїп манїѣл пѣмѣр де трѣпѣрї шоарте рѣмасе аколо дїп времї рѣсѣоїоасе*), апої еї сѣлѣт шї тѣрдарї, пѣкѣрацї песте тѣсѣрѣ атѣтъ прїп сате кѣтъ шї пе ла ораше (везї Кап 2 § 7). Ла § 12 ворѣеще **D. Віт** пентрѣ тѣп-кѣрї шї вѣтѣрї, каре дѣпѣ а са пѣрере ар фї фоарте пѣсѣпѣтоасе дп Молдаво-Ромѣнїа, їар ла § 13 дѣспре речелї, каре їарѣш сѣлѣт фоарте дѣсе сѣлѣт о клїмѣ зп-

*) Пентрѣ че аѣ дѣпѣртат саѣ пентрѣ че аѣ лѣсат алцїї аколо агѣтеа трѣпѣрї шоарте? Речѣсѣнтѣл.

de oameni acuză așa zbor, din care din
съ зрмеазъ преа де тълте орі тіфѣс, ва
ші моарте гравнікъ.

„Аптріачеа съ аззім пе днешн Дрѣл
Вітт кѣм скріе ла кап 9 § 39 деспре прі-
ціпіале деселор воале епідеміче дн прінци-
патели Цара ромънеаскъ ші Молдавіа.
Ноі ачел § дн традѣчем ачі дн кѣзѣнт
дн кѣзѣнт аша:

„De ші прінципатели Цара ромъне-
аскъ ші Молдавіа пѣ се пот вѣкѣра дн тѣ-
сѣръ плінь де дарѣріле сълѣтъціі (?) дн
прічіна позіціей лор географіче *) ші по-
літіче**), ка алте статѣрі европене віне
організате; тотѣш лѣквіторіі ка попор яре-
цін че сънт, пѣтаі дакъ ар врэ, ар пѣтеа
скѣпа де деселе воале епідеміче, саѣ чел
пѣцін п'ар сѣфері ка ачелеа съ ажѣлгъ а
лѣа характер аша зчїгѣторіѣ. Лѣквіторіі
Молдаво-Ромъніей дн прівіюца сълѣтъціі
стаѣ пе ачешш треапѣ къ тѣлте попоа-
рѣ пекреціне; пентрѣ къ лор преа пѣцін
ле пасѣ де кѣлѣра пѣтѣлѣлѣі пе каре
лѣкѣсек ***), дн каре еі треѣе съ'ші скоа-
цѣ лѣкѣціцѣ кѣратѣ, днѣрѣкъцінте, тѣп-
кѣрі віне пѣтрїтоаре ші тѣлте алте тре-
вѣціде пентрѣ асігѣрареа сълѣтъціі ші а
віеціі. Попорѣл ачеша е кѣзѣт дн чеа
таі гроасѣ пѣцінцѣ ші дн чеа таі адѣп-
къ стрїкѣчѣне моралѣ; дн лене деградѣ-
тоаре каре департѣ дела ел ші челе таі
неапѣрате дндетѣпѣрі але віедеі, пѣ вреа

съ айѣл нічі пѣне вѣлѣ, нічі апѣ кѣратѣ,
нічі съ рѣсѣфле аер кѣрат ші съ'ші факѣ
лѣкѣціде комодѣ. *) „Ан Цара ромънеа-
скъ ші Молдавіа ашя есте лѣкратѣ а 6-са
парте (?) дн пѣтѣлѣлѣ чел таі вѣл, іар
челалалт стѣ пѣстіѣ коперїт де еарѣ сълѣ-
ватїкъ, **) ші де планте венїноасе; рѣѣ-
ріле сънт коперїте къ трестїе, вѣлціле нѣ
рогоз, лѣкѣріле помолїте ***) Орашеле
ші сателе сънт преа плїне къ грѣмелїде
гѣноїѣ, дн акѣрор мїжлок нѣтрезеск фе-
лїрї де рѣтѣшїде дн стѣрѣврі (кадавре)
де віетѣці. Фїндѣкъ попорѣл ачеша лѣ-
кѣеде днтре мормїнте, (знде?!) дн тіпн
де варѣ фервїнте рекаде дн мѣрѣріе, пе-
кѣрѣціе ші пороаїе. „Ан че старе треѣе
съ се аѣле сѣкѣріле трѣпедї але лор ші
че таре треѣе съ фїе аплекарѣа де а прї-
мі дн сіне орі че воалѣ реа че се лѣѣе-
ще іѣте!“

„Administrația provizorie рѣсаскъ дн
зрѣт дн прінципатели Цара ромънѣ ші
Молдавіа, кареа се сілі къ тѣлѣтѣ рѣѣѣ а
кѣрѣці орашеле ші сателе, а днтродѣче
вн рѣнд пе кѣт с'ар пѣтеа таі вѣл ші о
старѣ вѣлѣ днтре попор, фѣрѣ дндоїалѣ
аѣ трас лѣрареа амінте але ачештор попоа-

*) Віне ера дакъ чїнова трѣѣеа паралелѣ дн
пѣтѣлѣ ачеша днтре лѣквіторіі провинцілор
рѣсещї ші днтре ромънії, дн акѣрор пѣтѣлѣлѣ
пѣтерїле вѣчїне треї ші таі пайнте чїчї аѣ
фѣлѣт де апї чїчї сѣте зн пекѣрмат театрѣ
де рѣсеїѣ, де чѣшѣ ші де днпїлѣрї фѣрѣ
пѣтѣр. Кѣзѣтаці роѣ-вѣ ші ла попорѣла де
рѣнд дн алте кѣтѣва дерї ші вѣдеці къ кѣт
е таі вѣл де кѣт ромънѣл. Реч.

**) Пентрѣ каї де кавалерїе. Реч.

***) Токта ка ші прїн знеле провинціі рѣсещї.
Реч.

*) Аззіціі географї молдаво-ромънії! Реч.

**) Да, кѣчї ші політіка аре де тѣлте орі ін-
флѣціде таре асѣпра сълѣтъціі знора, пѣ
днѣс асѣпра тѣѣрор. Реч.

***) Кѣї сѣї пѣсе? Арендмїлар, карї іѣѣ топїї-
ле пе кѣте треї аї? Реч.

рѣ асѣпра тѣлтор лѣкрѣрї фолосїтоаре, іар маї вѣртос асѣпра днтродѣчерї знеї полїдїї medїche маї вѣне. Днпсѣ дїн тоате се vede, кѣткѣ еї с'аѣ днсоцїт преа тѣлт кѣ трѣндѣвїа шї кѣ перѣндѣїала, де шї се фѣлеск кѣ орїціна лор романѣ. Кѣ днї адѣк амїнте, кѣт фѣ де греѣ дн кѣ нїтала Молдавїеї, знде стаціона кварталѣл пострѣ прїмар, а днтродѣче кѣрѣченїа саѣ чел пѣдїв депѣртареа торѣчѣнїлор зѣ кѣтоаре дн тѣлте пѣрѣдї але орашѣлїї каре прїмѣвара пѣтрелїа.*“

„Нзмаї атѣнчї се поате ацента днтродѣчереа знеї стѣрї маї сѣлѣтоасе дн попорѣл ачеста, дакѣ се вор днпѣдїна тѣлтеле їсвоарѣ але дїскрасїеї че дѣрапѣлѣ констїтѣдїа лор трѣпеаскѣ шї дакѣ храна попорѣлїї се ва днѣзпѣтѣдїї. Стїрпїреа воалелор вїнерїе (френдїї) лѣдїте дн тѣсѣрѣ маре днтре тоате пласеле — се чере неапѣрат. Безѣрїле спїртѣоасе дн клїма дела амїазї сѣнт маї тѣлт стрїкѣчоасе декѣт фолосїтоаре, кѣтрѣ каре Молдавo-Ромѣнїї аѣ дестѣлѣ аплекаре. Лѣдїреа безѣрїлор спїртѣоасе провепїтоаре дїн поѣтѣ де кѣдїг че трече тоате тѣсѣрїле шї нїмїчене сѣлѣтатеа лѣкѣиторїлор Молдавїеї шї а Цѣреї ромѣне, есте зп лѣкрѣ дн адеѣвр дѣрерос, каре нѣ фаче нїчї о чїнете веакѣлїї пострѣ челїї лѣнїнат. Акедо нїмїнї нѣ есте кѣ лѣаре амїанте ка сѣ денарте аворїреа вѣлїлор, а торнїнтелор шї а грѣмѣлор де гѣноїс; нїчї кїар нестрѣ депѣртареа зѣнезїї шї а

гїедеї дїн ораш ла тїмпѣл кѣвенїт нѣ днгрїжече нїмїнї, нестрѣ ачеста змезелала шї аворїрїле стрїкѣчоасе прїмѣвара кѣ топїтѣл пелеї шї а гїедеї креск тѣлт. Не ла ораше шї сате нѣ сѣнт капале днтокмїте нестрѣ скѣрѣереа апеї дн рѣзрї шї дн лѣкрѣї депѣртате, маї вѣртос тоатла шї прїмѣвара. Гѣноїл се грѣмѣдене дн ораше шї сате шї нѣ се депоартѣ дн тїмп кѣвїнчос ла локѣрї депѣртате, чї се арѣпкѣ пе талѣл рѣзрїлор, де знде прїмѣвара кѣ ешїтѣл апелор іар' се реїнтоарче дн капале, пївнїде шї влїде де але орашелор шї аколо прїн їнфлїнѣа кѣлѣзрїї рѣспѣдене авѣрїте пѣтрелѣ. — Ачеста се днцелече маї вѣртос де Бѣзѣрїцї кѣ лѣкѣиторїї чеї тѣлїї, але кѣрор зп пѣтрар дн тот апѣл (?) се днпѣдеазѣ де Дѣтѣвовїцѣ. Аколо стрїкѣ сѣлѣтатеа фоарте тѣлт днтропѣторїле фѣкѣте дн мїжлокѣл орашѣлїї, днтрѣ каре тордїї нѣ се астрѣкѣ а дѣнк дестѣл; несте ачеста торнїнтеле векї нїчї днтрѣ зп кїп нѣ сѣнт апѣрате дн контра змезелїї стрѣвѣтѣтоаре шї аша еле дн тїмп кѣлѣзрос лѣдеск мїастѣ стрїкѣчоасѣ. Маї вѣртос дн Цара ромѣнеаскѣ поцїле речї каре зрѣеазѣ дѣпѣ зїле фервїнцї, кѣт шї ернїле сѣнт пѣпѣствїтоаре нестрѣ оаменї шї вїте; еарпа аїчї есте тѣлт маї аспрѣ декѣт дн Дѣрманїа де порд. Фрїгѣл ачел маре се продѣче прїн пегѣрїле де поанте, каре авсорѣ о парте маре а кѣлѣзрїї дїн сѣпрафада пѣтѣнтѣлїї, апої прїн вѣлѣгѣрїле аѣер сѣфлѣтоаре дїн адѣнчїле ѣнгѣдїнї але Карпадїлор спре вѣї шї прїн сѣлїшїтоареле вѣлѣгѣрї де маре несте поцїї. — Шї кѣ тоате ачестеа ачелїї попор нѣї пасѣ де фачереа зпор лѣканне маї вѣне кѣ кѣнтоаре

* (Цїне мїнте, кѣ ачеста ера полїтїка тѣлїдїмеї жїданїлор дїн Іанїї, ка кѣ торѣчѣнїї сѣ алїнде не крѣдїнїї нї не дѣштанїї, здїї ка Самсон кѣ фалла де тѣлорїѣ. Реч.

(собе) де треавъ ши къ кърци коперите ла локъри маї палте апърате де дъндърї*). Мълци лъкъеск сьнт волтитъри ши дн касе фоарте апъсе, каре дн тот анл се дъндъдеазъ prin еширеа ржърилор, кьм ши дн гъзри де пъшънт фоарте стрікъчоасе. Мъкаркъ дн амбеле принціпате, іар маї вжртос дн Цара ромънеаскъ дн тоцї анії (??) domnesc epidemii, се волпъвеск миї де оаменї ши морталитатеа е фоарте mare**), тотъш е липсъ де оспіталъри дн ораше ши дн сателе попораасе токмаї ши не зпде есте къпоскът, къ боалеле domnesc къ фжриє; токма ши ла днтъшпмаре де лінічъне кънд ар фї а се деспърци волнавї къ препъс, пж е деспърцитърж деосевитъ де карантинъ, кареа съ фїе ашезатъ ла локъри палте съпътоасе ши апърате де инфлѳнда фервинцелеї арзетоаре, де плоаїе ши де фрігъла де поапте шчл.***)“

Іатъ астфелїх скріе Држл Вітт деспре

*) Съ вежі Домъале, днаїнте де а. 1660 Търговїщеа ера ачсеа че сьнт астыї Бжкренції, rezidenцъ ши къпїталъ. Ана е къ ромънїї днїї алесесърж къпїталъ съпътоасъ дн Търговїщеа? Нж кътва? — Днтр'ачсеа съ вазъ чїнева ши Бжкренції астыї дънъ паче де 15 ані, апої съ ворвїаскъ. Реч.

**) Съ те шїрі тотъш, кьм де попъладїа креше ана таре! Реч.

***) Спїталъла фїлантропїей де 50 патъри днтемеїат ла 1815, Нанселїмон де 36 патъри ла 1752, а Коцїей де 60 патъри дела 1715. Спїталъла мїлітъреск дн Бжкренції къ 130 патъри, чел дн Країова къ 40, спїталъла Бранковенеск къ 100 патъри ши алтеле маї шїчі осышереї с'ащ дат зїгъриї, шыар-къ D. Віт днїї тїшъри картеа ржсеце ла 1842. Дадї време ши паче Домнїлор ши се вор фале мълте вжне.

Реч.

ромънї пепътаї дн §-ял сжс чїтїт, чї ши дн алтеле маї мълте; астфелїх стаж ромънїї дн opinia ржшилор. — D. Вітт пре-към възържм ла днченвт есте дн Ржсїа вжрват фоарте възжт ши днсемват ши пайнтат дн вржстъ, prin жртаре къзївтеле джївор фї къмпънїнд мълт ши ла вжрвадїї де стат ши де арме. Адаогъ ла тоате ачестеа, къ пжмїтъл ажктор днтрече, кжмкъ молдаво-ромънїї привїнд пжмаї ла фїзїономїа ши фаца лор чеа пжлїтъ ши перїтъ трежъе съ фїе жъдекадї де зп соїж де оаменї, карїї аж неапъратъ трежжїндъ де пременїтърж ши префачере а съпцелїї лор, каре джпъ opinia джїї есте къ тотъл стрїкат; есте днсъ преа пайв, кънд ла § 40 рекжпоаце, къ дн Бесаравіа, дн дїнжтъл Одесеї ши деалъжгъл търей негре — сьнт преа пжтернїка domnie ши администраціе ржсаскъ де 30 ши де 70 ані джкъ domnesc тїжъри епїдемїче мортале ши десе фоарте, каре ка ши челе дїа Молдаво Ромънїа аж асемъаре къ чжма.

Чїтїторїял днцелент ши їнтересат де патріе ши паціе джпъ ачесте пждїне скоасе ачі ва лва картеа ши ва жъдека маї мълт.

Г. Б.

ПЖТЕРЕА АРМАТЪ ШИ АРЖА МІЛІТАРЪ ДЕЛА ДНТЕМЕЇВРЕА ПРІНЦИПАТЪЛЖІ ВАЛАХІЕІ ПЪНЪ АЖЪМ.

Де N. Блжческъ.

(Жртаре.)

I.

А р м а т а .

Армата ромънеаскъ а фост чеа днп тїї арматъ перманентъ дн Ежропа. Есте

de презът къ еа дши авеа дичепътъла дела Радъ Негръ, каре а пѣс вазъла тѣтзор институтіи лор поастре. Історіа не аратъ къ Мірчеа I. регълъ корвъл Дорованді лор, каре ера алкътѣит де маї пайте. ¹⁾

Лѣи Мірчеа дар съ дѣ маї къ сеатъ чинстеа де дитемеісторъла арматеі ротъвещі. Ел дпълцъ ші регълъ едіфіціал дичепът де чеі маї де пайте де ел. Ел фѣ чел дінтъѣ каре се дпфѣціишъ дп Европа къ о арматъ перманентъ ші регълатъ кареа съвт зртѣторіі Домні се десѣвѣрши ші съ маї тѣри.

Армата ротъваскъ дела дичепът с'а дппърціт дп чете де 1000 оамені съвт зп кѣптан. Фіе-каре чеатъ се съвт-дпнѣрціа дп зече чентѣріі съвт зп свтанш дп зртъ ѣзваша. Фіе-каре чентѣріе апоі съ маї дппѣрціа дп зече декѣріі, фіе-кареа съвт зп четанш. Капъла а 500 се пѣтіа ѣтѣв, дп времіе поѣе чеаши ²⁾. Еа се алкътѣеа :

1. Де четеле де Дорованді саѣ пѣанъла Доровандескъ, дѣпъ към дп пѣтескъ Хронікаріі пострі. Еі ера дп пѣтѣр де 5000 Кръчі ³⁾ саѣ 10,000 оамені, ші ал-

кѣтѣіа пѣдестрімеа чеа греа а цѣріі. Фіи зрта пѣрпнді лор дп слѣжѣ. Ла дичепът ера арматі къ аркѣрі ші свліде. Ла афла-реа пѣфѣлѣі лі съ детѣрѣ пѣці ші тѣвѣрі. Капъла лор съ пѣтіа кѣптанъла чел тѣре саѣ кѣптанъла Дорованді лор. Фіе-каре чеатъ де о тіе оамені съ комѣнда де зп кѣптан маї тік саѣ съв-кѣптан.

2. Кѣлѣрашіі. Ла дичепът ера тѣлді-еар дп зртъ с'аѣ дппѣцінат дпн пріціпъ къ сѣрѣчисѣрѣ ші пѣ се пѣтеа дпне, авѣнд тѣлте келѣелі. Ла 1620 ера 8000 ¹⁾; еаръ пе ла 1679 пѣмаі 6000 оамені. Капъла лор ера спѣтаръла; крѣчеа лор пѣ съ шіе де кѣці ера. ²⁾

3. Рошіі де царѣ. (дп пѣтѣр де 5000). Еаръші кѣлѣріме съв команда марелѣі пахарпѣк. Ачест корп атѣт де вестіт, а дпнѣт пѣпъ ла ал XVIII. веак.

4. Лефецііі дп пѣтѣр де 1000 оамені, алѣтѣіа зп рѣцімент саѣ чеатъ де пѣдестріме съв кѣптанъла де лефеціі.

5. Лефецііі снѣтарѣлѣі дп пѣтѣр де 500 съв команда чеашиелѣі спѣтѣрескъ.

6. Вѣлѣторіі, дп пѣтѣр де 1000, дп

¹⁾ Есте кѣпоскѣт; къ дптре статѣріе акѣм дпфлорітоаре дп Европа, челе дѣлѣтѣі ошріі перманенте аѣ фост les compagnies d'ordonnance ші les francs-Archers, алкѣтѣіте де Карола VII. реѣеле Франціі 1445 ші 1448. Армата ротъваскъ ера дар къ тѣлт маї веіе.

²⁾ Гречанъ, ф. 240. Леагонісѣула лѣі Тѣдосіе сіп Стоіан ф. 210. — А лѣі Радъ Лѣнескъ, ф. 134. Хрісовѣла лѣі Радъ Водъ кѣлѣрѣ ѣзвѣана Мірчотъ 1613 Іан. 13. Historica relatio de statu Valachiae. 1679. 1688. Фотіно т. 2. р. 2956.

³⁾ Останіі фінд дпдатораді съ пѣтѣаскъ оа-

ре че ла капетеле лор, съ дпнѣрціа дп крѣчі, ші с'аѣ хотѣрѣт ка фіе-каре крѣче съ пѣтѣаскъ пе ан зп лѣшор. (Leonium, monedъ зпгрѣаскъ, дела каре аѣ рѣмас пѣтіреа лѣѣ ла піастрѣ тѣрческъ де 40 парале). Дакъ чеата ера маї богатѣ, се амеѣа кѣте зѣла саѣ доі останіі пе крѣче; еар фінд маї сѣракъ се пѣвеа треі, патрѣ ші маї тѣлді. Historica relatio de statu Valachiae. Ачеа-етѣ дпнѣрціре дп крѣчі аѣ фост пѣ пѣмаі ла останіі чі ші ла компаниіае пѣгѣціторѣціі.

¹⁾ Georgio Tomasi. р. 74.

²⁾ Historica relatio de statu Valachiae 1679 – 1688.

каре жъштате педестрѣме, шѣ жъштате кълърѣме съв кълптанъла де Вълъторѣ. ¹⁾

Пълъ ла ал XVI. веак требъе съ фѣ фост пѣмаѣ 500 вълъторѣ, фѣндкъ дп хропичѣ гъсім п' атвпчѣ пѣмѣреа де вълътаф де вълъторѣ, еар пѣ де кълптан. Ачеста авае таре импортепцъ фѣнд дпсърчинат шѣ къ полѣѣа капѣталѣѣ. Ел се алецѣа дѣнтре оаменѣ дпсѣмпадѣ. Неагое Басараб ера вълътаф де вълъторѣ кълнд с'аѣ алес Домн ла 1513. ²⁾ Радъла Водъ Мѣхѣа ла 1620 дѣте ачествѣ кълптан тѣла търчѣск де агъ. ³⁾

7. Съръчѣѣ 500 шѣ скълтелпчѣѣ 500. Ачестѣѣ ераѣ кълърѣмеа Бъкърѣцѣмор съв кълптанъла Спърърѣѣѣ. Чѣѣ д'ълтѣѣ требъе съ фѣ мерѣтат пѣмеле че пѣртаѣ, кълчѣ крълъча лор ера де 4 оаменѣ впе орѣ, еар алте орѣ с'аѣ ѣркат шѣ пълъ ла 8 оаменѣ.

8. Лѣнкапѣѣ 1000 съв тареле постелпк.

9. Казачѣѣ ⁴⁾ 2000 педестрѣме шѣ кълърѣме съв вп полковпк. ⁵⁾ Армеле лор ераѣ пълъка шѣ палонъл. ⁶⁾

10. Пълъкашѣѣ 500, съв тареле арманш.

11. Апрозѣѣ 500 съв вп вълътаф. Съвт ачѣста ера вп чеаѣш саѣ локотепент, пѣсте дѣлпшѣ тареле постелпк.

12. Копѣѣѣ дѣн касъ 500. Еѣ алкълътѣѣѣ гарда дѣн лълънтръл а палатълѣѣ домпѣск. Капъл лор ера вълътафъла де копѣѣѣ. ¹⁾

13. Къртѣнѣѣ, гарда кълърѣацълъ, пѣ шѣм дѣкълт ера.

14. Ферентарѣѣ, вп корпѣ де педестрѣме впоарълъ. ²⁾

15. Фълсташѣѣ, де каре ераѣ пѣмаѣ 100, съвт ѣзѣвапша де фълсташѣѣ. Еѣ пѣртаѣ ланче. ³⁾

16. Хаѣдълчѣѣ, кълърѣме шѣ педестрѣме, артадѣ къ съвѣѣ шѣ лълпчѣѣ. ⁴⁾

17. Кълърѣмеа Сърдарълъѣ де мазѣлѣ, кареа се алкълътѣѣа де тодѣ воерѣѣ ешѣдѣ дѣн слѣжълъ че се пѣмеа мазѣлѣ. Ачѣст корп ера фоарте дпсѣмпаат. ⁵⁾

18. Тълпарѣѣ 500 къ артѣлерѣа, маѣ тълътълъ съв кълптанѣѣ доровълъпѣцѣѣ; еарълъ де ла 1655 съв тареле арманш. ⁶⁾

Нълътрълъ тълълор ачѣстор ошѣрѣѣ треѣча пѣсте 30,000, шѣ дп време де рълъвоѣѣ тотдѣаѣна се маѣ тълъреа. Ачѣсте ошѣрѣѣ дпсълъ, ера пѣмаѣ дп Ромълънѣа таре; кълчѣ дп Ромълънѣа мѣкълъ ера о дѣосѣвѣтълъ ошѣре а ванълъѣѣ. ⁷⁾

¹⁾ Idem Fotino t. 3 p. 354—7—14. Кантакълъзѣно ф. 54—5.

²⁾ Истѣрѣа Шърѣѣ ромълънѣѣ де Костанѣпн кълп. ф. 46. Радълъ Лълпѣскълъ ф. 21.

³⁾ Fotino т. 3. ф. 488.

⁴⁾ Нълъ требъе а сокотѣ, вълъвнд пѣмѣрѣме стрълъне де Лѣфѣрѣѣѣ, Лѣнкапѣѣ, Казачѣѣ, къ ачѣстѣѣѣ ераѣ стрълънѣѣ. Хропѣкарѣѣ не спѣлълъ къ еѣ ераѣ оаменѣ де царълъ. Ачѣстѣѣѣ с'аѣ дптокмѣт маѣ тълърълъѣ ѣмѣгълъндълъсе дѣпълъ стрълънѣѣ, шѣ лѣ с'аѣ пълъстрат къ органѣзарѣа шѣ пѣмѣреа. Ачѣст овлѣчѣѣѣ а фост шѣ естре де овлѣче дп тоагълъ Еърѣпа.

⁵⁾ Fotino т. 3 ф. 356.

⁶⁾ Tomasi ...

¹⁾ Historica relatio de statu Valachiae 1679—1688. Fotino, т. 3. ф. 357—14. Кантакълъзѣно ф. 54—5.

²⁾ Kogalniceanu, p. 132, 242.

³⁾ Historica relatio de statu Valachiae.

⁴⁾ Радълъ Лълпѣскълъ, ф. 177. Грѣчѣанълъ, ф. 195.

⁵⁾ Historica relatio de statu Valachiae.

⁶⁾ Idem Fotino т. 3. ф. 356.

⁷⁾ К. Кантакълъзѣно ф. 56.

Банѣл кърмѣнд сѣгър банатѣл Краіовіи, ші фінд Домнѣлѣи пѣмаі васал, а тре-вѣит се айѣ о оцїре а са. Кърсѣл історїеі ѣнкѣ о адевереазѣ, пентрѣ къ не аратѣ :

a. Ла 1508 не нїще боерї сѣѣ банѣл Първѣл, ші пентрѣ ачееа пѣнїцїи Първѣлїи къ оцїрїле Краіовїи, къ гонїрѣ не Міхаїа I. ші пѣсерѣ Домн не Влѣдѣдѣ.

b. Ла 1522. Барѣл банѣл Краіовїи къ оцїрїле сале гонеще не Влад VIII.

c. Ла 1563. Боерїи къ оцїрїле де песте Олт се скоалѣ асѣпра лѣи Петрѣ II.

d. Історїа зїче ла диченѣтѣл біографїеі лѣи Міхаїѣ Вїтеазѣл, къ ел ка бан а Краіовїи авеа о оцїре деосевїтѣ.

e. Ла 1599. Міхаїѣ Вїтеазѣл інтрѣнд дн Трансїлванїа, скрїсе лѣи Радѣ Бѣзекск шї банѣлїи Ъдреа сѣ теаргѣ шї еї дн Трансїлванїа къ оцїрїле Краіовїи.

f. Ла 1601. Боерїи Бѣзекїи къ о оцїрїле Краіовеї гонеск не Сїмеон Мовїлѣ.¹⁾

g. Ла 1630. Ага Матеї Басарав къ Рошїи де песте Олт се рескоалѣ днпротїва лѣи Леон Водѣ.²⁾ Лѣнд дн прївїре атѣт дѣхѣл рѣсвоїнїк а Олтенїмор, кът шї історїа кареа не аратѣ къ Влад VIII. ла 1522 нїаѣ пѣтѣт а се днпротївї къ оцїрїле че авеа, банѣлїи Барѣл, пѣтет днкеїа къ оцїреа Банатѣлїи ера дестѣл де днсемнатѣ.

Арматѣ ротѣнеаскѣ дѣпѣ кът о арѣтарѣм а стат дн пѣтереа еї пѣпѣ ла 1580. Не атѣнчї пѣпѣ ла 1592. Домнїїле тїкѣ-

лоасе але лѣи Мірчеа II., Петрѣ III., Стефан II. шї Александрѣ III., о десорганїсарѣ шї о днпѣдїнарѣ. А сѣ іѣ Вїтеазѣл кънд с'а зркат не тред афлѣ пѣмаї врїо 10,000 останїи. Ачест маре къпїтан днпїлїнї кадреле арматей, о реформѣ, о дїсїплїнѣ шї адѣогѣ не лѣнѣт че теле де маї сѣс, алте дѣѣ дн кълѣрїте: Делїи шї Беслїи. Ачестї днп зрмѣ ера де 200 кълѣредї фрѣнташї. Міхаїѣ дете атѣнчї командѣ ачестор арте лѣи Стефан Петнахази Ънгѣрѣл, ом къ кѣраж шї вреднїк, зїче Bethlen се комѣнде нїще оаменї че се днсемнасѣрѣ прїн тѣлте вїтежїи.¹⁾

Мїхаїѣ Водѣ влѣнд деснопорареа дѣреї шї треѣндїдѣї солдацїи, а днченѣт а лѣа къ леафѣ Ънгѣрї, Трансїлванїи, Полонїи, Казачїи, Сѣрѣи шї Арпѣдїи. Пїлда лѣи о зрмарѣ шї алцї Домнїи дн зрмѣ; асѣфел Матеїѣ Басарав органїсѣ зн корп де 2000 Сѣрѣи, Бѣлгарїи, Арпѣдїи, пѣмїт Сїлїенїи²⁾ асѣтѣнат къ Іанїчерїи Seymoungs сѣѣт зн полкѣвнїк. Ачест элемент стрїен днтрѣдѣс дн арматѣ ротѣнеаскѣ адѣсѣ марїи непорочїрїи.

(Ва зрма.)

Дакѣ о пацїе сѣфере ка сѣ о вацїи къ пѣле ка не прѣнчїи шї сѣ о корѣчїи къ вїчѣл, ачееаш пѣ мерїтѣ маї тѣлте дѣкѣт пѣїеле шї вїчѣ.

¹⁾ Kogalniceanu, pt 116, 121, 130, 136, 196, 222.

²⁾ Leagăniceanu lăi Teodocie Stoian ф. 89

¹⁾ Bethlen t. 4 p. 335.

²⁾ Гречеанѣ р. 121.